

Elektroforetické separační metody

Elektroforéza patří v molekulární biologii k nejpoužívanějším separačním technikám při izolaci a analýze nukleových kyselin a proteinů

- **Princip**

- Pohyb nabitých molekul nukleových kyselin v elektrickém poli
- Hlavním nositelem náboje nukleových kyselin jsou záporně nabitě fosfátové skupiny

- **Cíl**

- Dělení molekul na základě rozdílných elektroforetických pohyblivostí

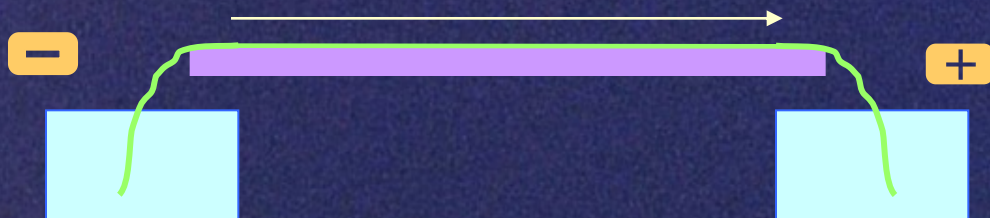
Používané nosiče

- Elektroforetické gely používané pro separaci nukleových kyselin jsou nejčastěji tvořeny
  - agarózou
  - polyakrylamidem
- Vytvářejí složitou síťovou strukturu polymerních molekul s póry
- Velikost pórů lze ovlivnit složením roztoku a koncentrací polymeru
- Optimální velikost separovaných molekul
  - agarózové gely 100 bp až 50 000 bp
  - polyakrylamidové 10 až 1000 bp

Uspořádání gelové elektroforézy

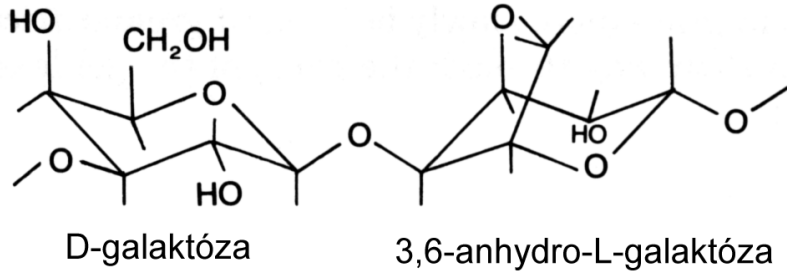
- Horizontální

- Vertikální

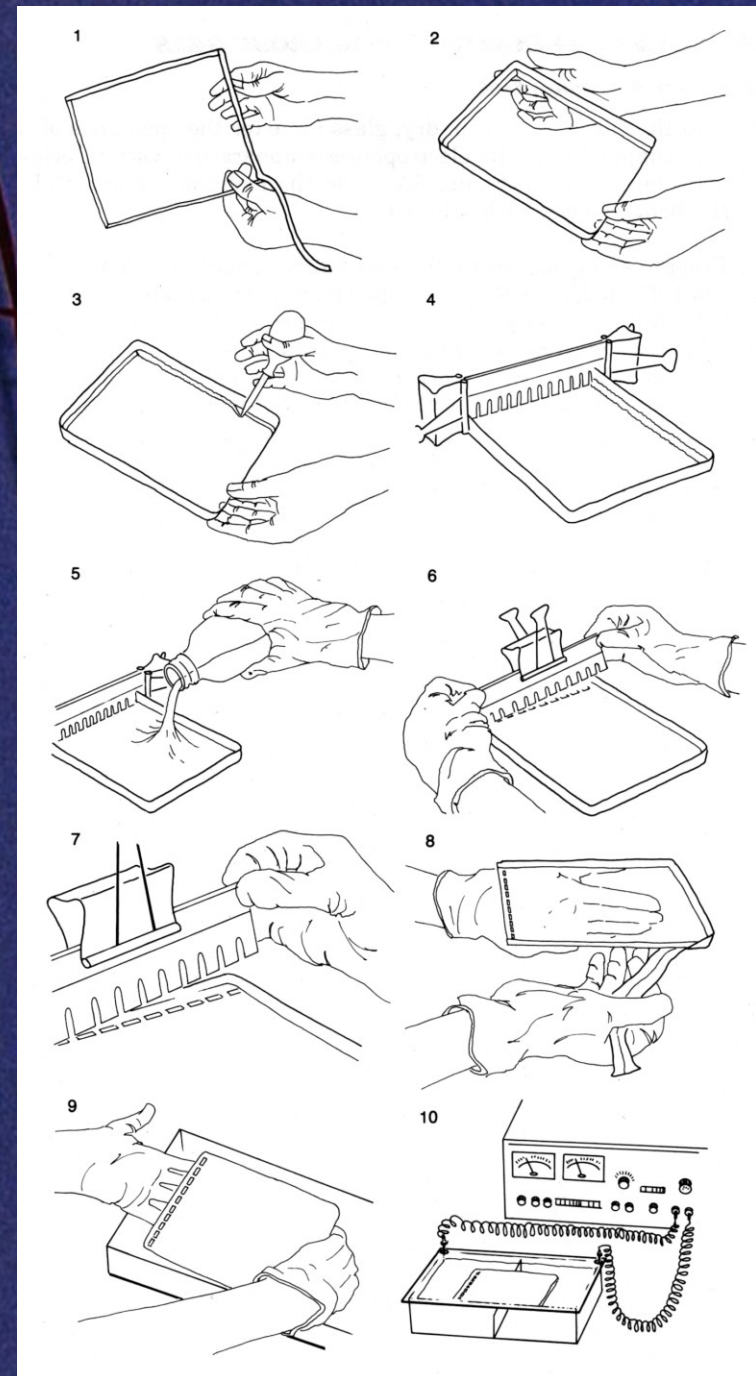
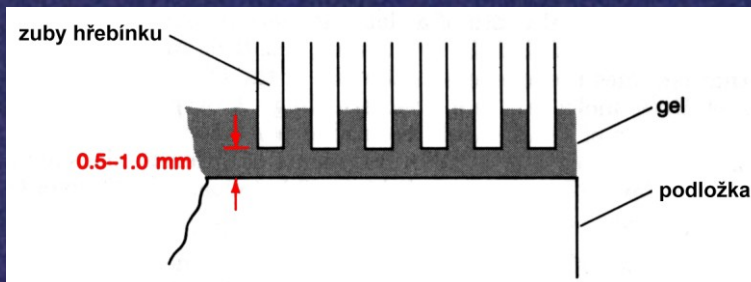

Agarózové gely

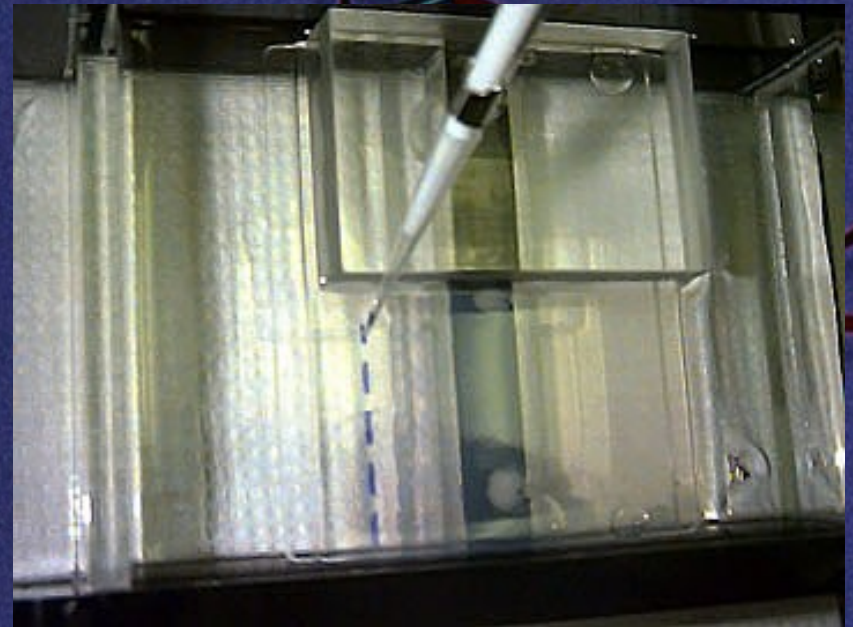
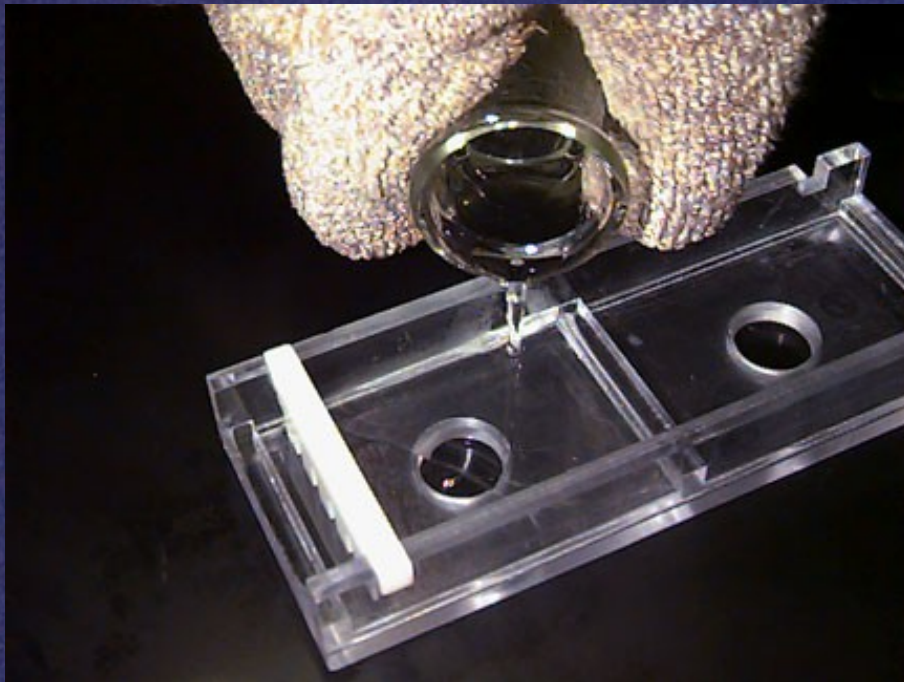
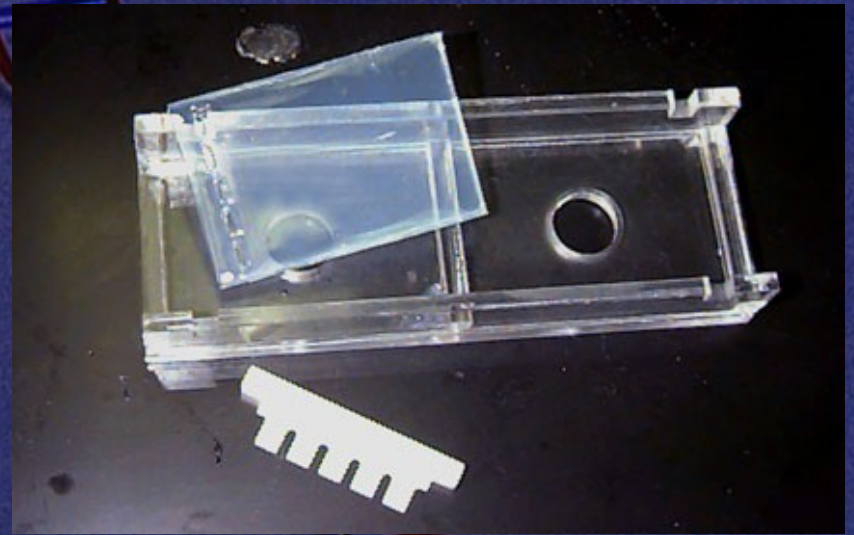
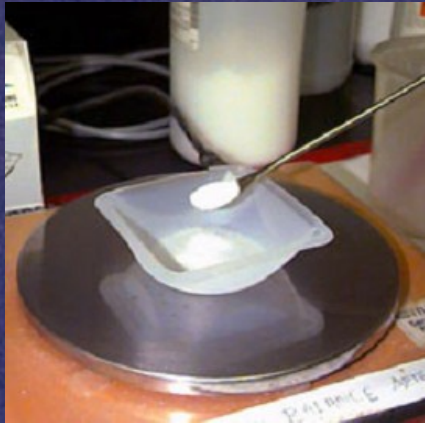

Separáční schopnosti gelu v závislosti na koncentraci agarózy

Koncentrace agarózy	Rozsah dělení ds DNA
0,3 %	5 – 60 kb
0,6 %	1 – 20 kb
0,7 %	0,8 – 10 kb
0,9 %	0,5 – 7 kb
1,2 %	0,4 – 4 kb
1,5 %	0,2 – 3 kb
2,0 %	0,1 – 2 kb

Příprava agaróзовého gelu

Aparatura pro horizontální elektroforézu

Příprava polyakrylamidových gelů

- Složení: kopolymer akrylamidu a N,N,- metylenbisakrylamidu
- Monomer je neurotoxin a mutagen
- Katalyzátor – tetramethylethyldiamin (TEMED)
- Iniciátor – persíran amonný $(\text{NH}_4)_2\text{S}_2\text{O}_8$
- Radikálová polymerace
- V důsledku přítomnosti bifunkčního agens N,N,- metylenbisakrylamidu řetězce kroslinkují a vytvářejí gel

Separční schopnosti elektroforetických gelů v závislosti na koncentraci akrylamidu

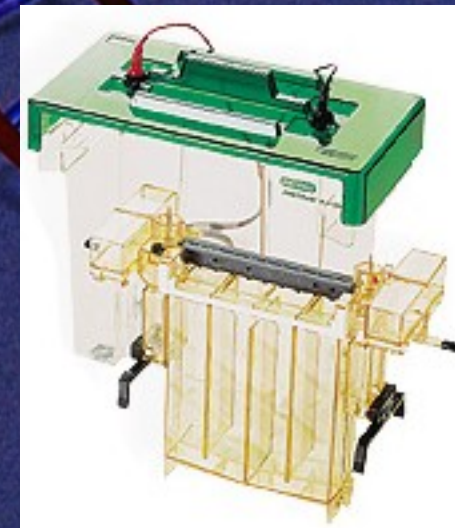
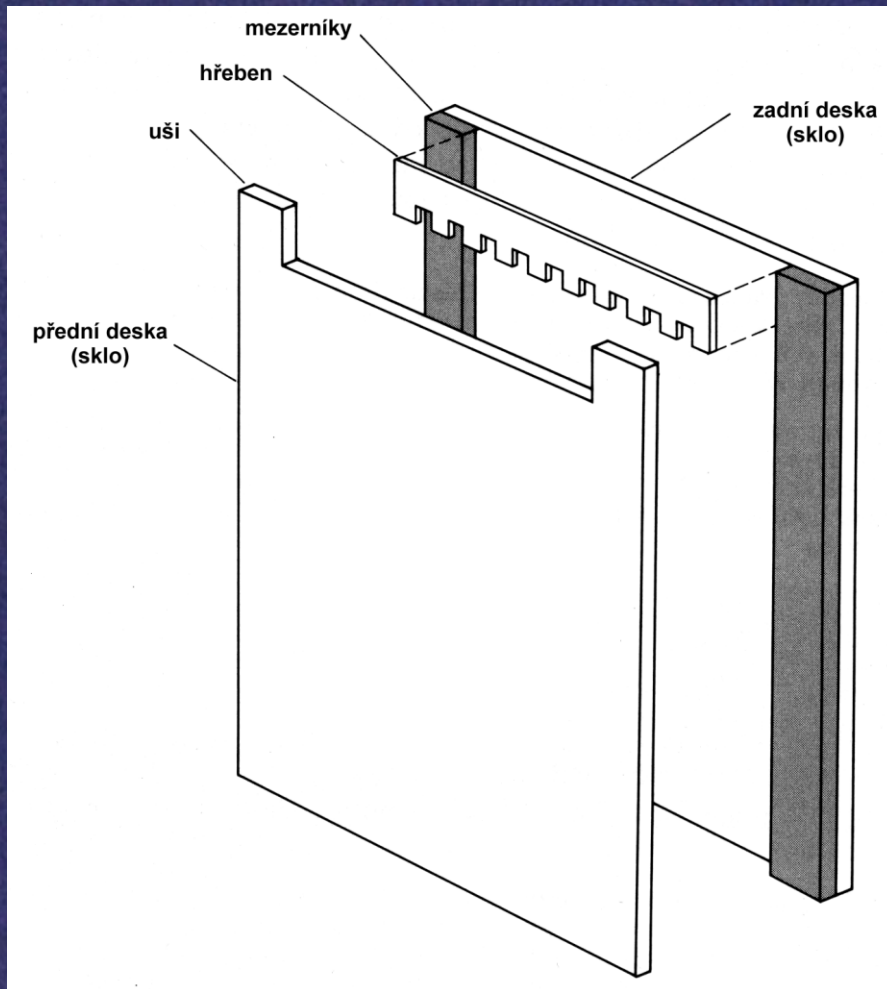
Koncentrace polyakrylamidu v gelu	Rozsah dělení dsDNA
3,5 %	1000 – 2000 bp
5,0 %	80 – 500 bp
8,0 %	60 – 400 bp
12,0 %	40 – 200 bp
15 %	25 – 150 bp
20 %	6 – 100 bp

Aparatura pro vertikální elektroforézu

Polyakrylamidové gely se připravují obtížněji než agarózové.
Obvykle se lijí mezi dvě skla oddělená mezeríky.

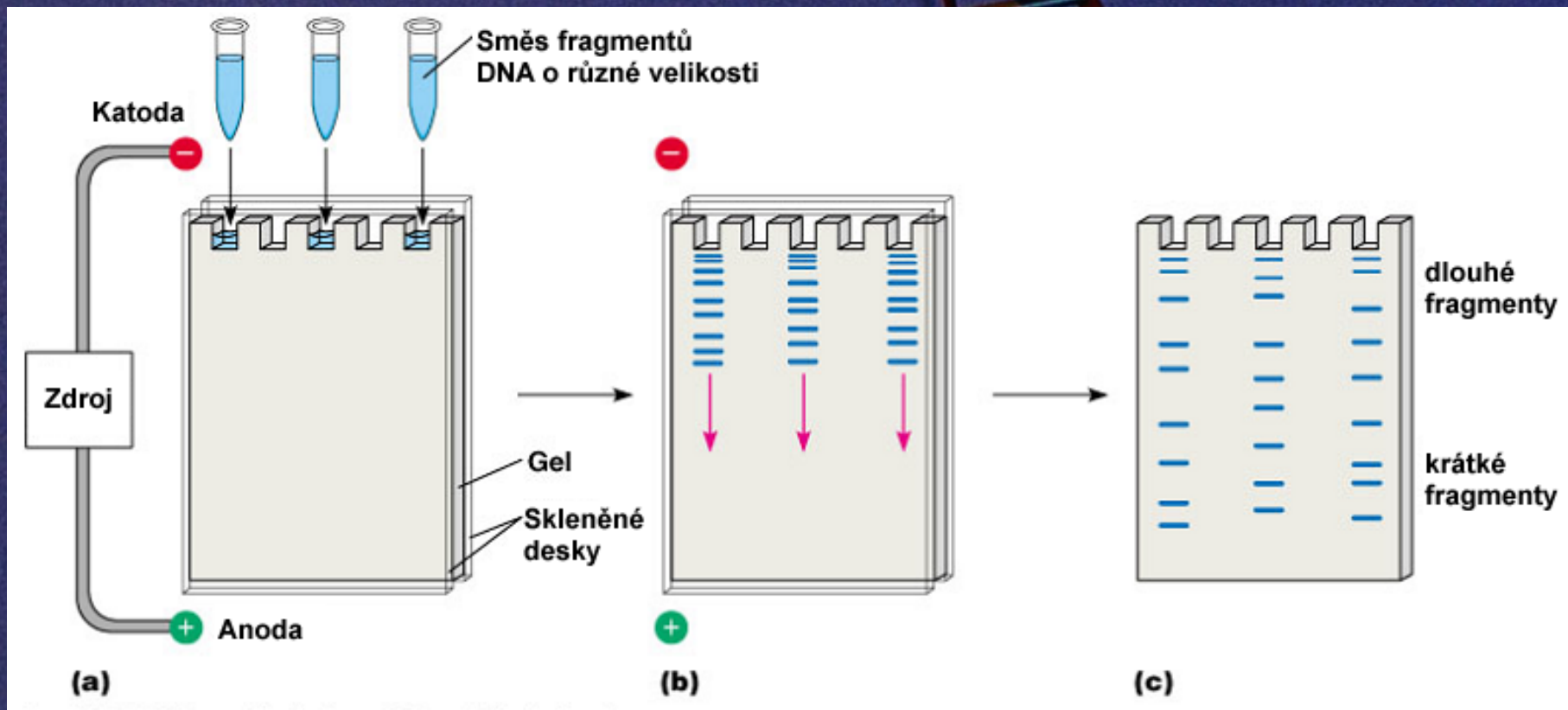

Pufry pro nanášení vzorků

- Nanášecí pufry slouží při elektroforéze NA
  - Zvýšení hustoty vzorku - to umožní, že DNA klesne na dno jamky
  - Obarvení vzorku pro snadnější nanášení
  - Přidání pohyblivého barviva do vzorku pro možnost sledování průběhu elektroforézy
- Rozdělení nanášecích pufků
  - Založené na sacharóze
  - Založené na glycerolu
  - Kombinované

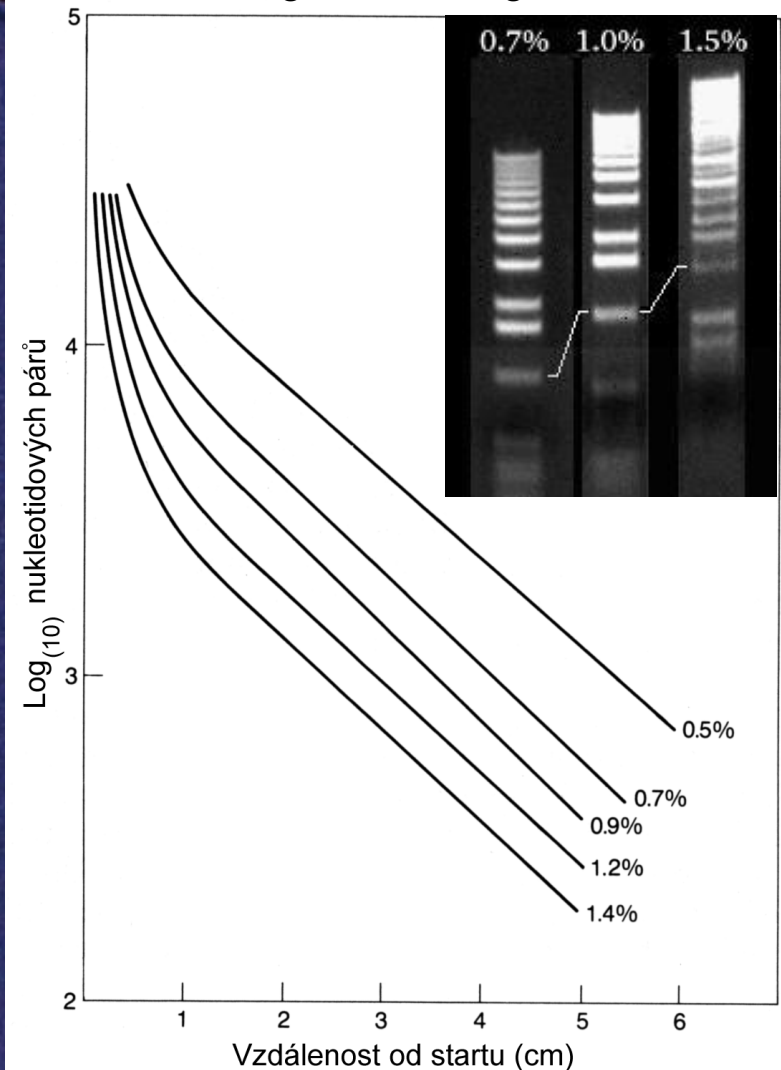
Provedení elektroforézy

Elektroforetická pohyblivost DNA

- Rychlost pohybu molekul DNA v gelu označovaná jako **elektroforetická pohyblivost je nepřímo úměrná logaritmu jejich velikosti.**
- Velikost fragmentu DNA o neznámé velikosti lze proto stanovit srovnáním jeho elektroforetické pohyblivosti s elektroforetickou pohyblivostí fragmentů o známé velikosti, označovaných jako **standardy velikosti** nebo **hmotnostní standardy.**
- Těmi bývají většinou restriční fragmenty plazmidových molekul nebo genomu bakteriofágů, jejichž přesná velikost byla stanovena sekvencováním, např. fága lambda.

Vztah mezi velikostí DNA a její elektroforetickou pohyblivostí v agarózovém gelu

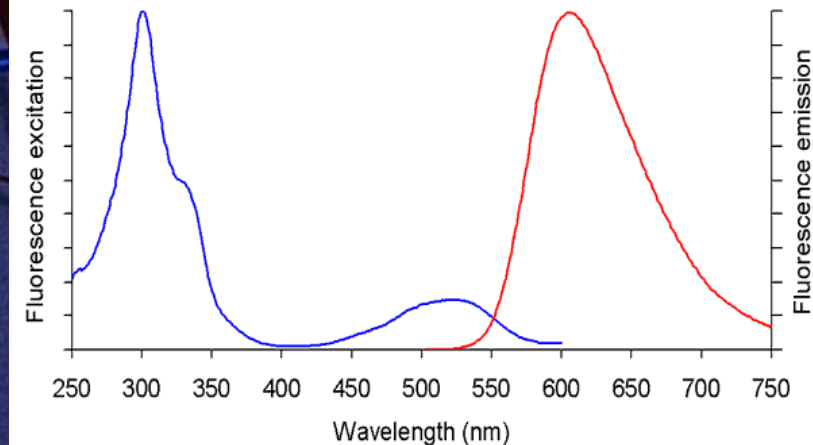
Metody detekce

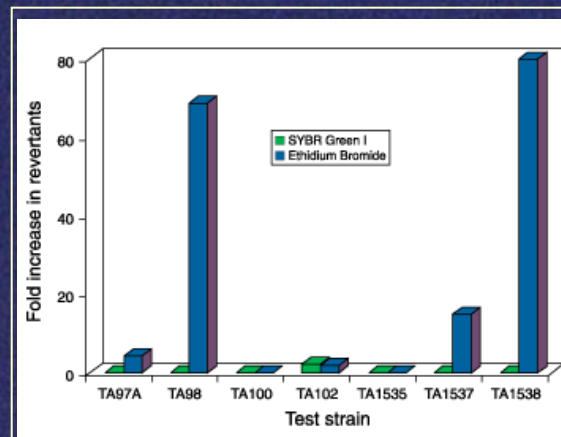
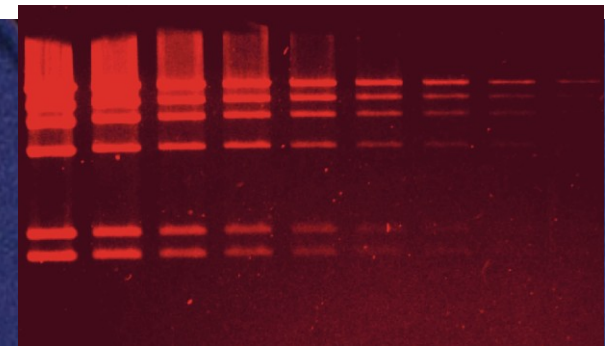
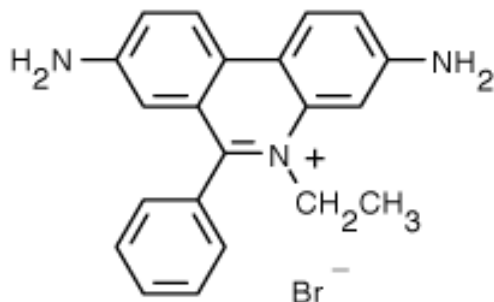
- Po proběhnutí elektroforézy je třeba identifikovat polohy rozdělených molekul, které nejsou pouhým okem viditelné.
- Molekuly DNA lze snadno zviditelnit
  - Přímým barvením vhodným barvivem
    - Nejjednodušší a nejlevnější
    - Barvivo se váže na DNA
    - Zbarvení je proporcionální koncentraci DNA a tím i velikosti fragmentů
      - Příklad: Spolehlivě detekovatelné množství DNA v proužku na gelu je 1-2 ng. Aby byl detekován fragment o velikosti 200 bp pocházející ze sekvence dlouhé 20 kb, musí být do jamky na gel naneseo 200 ng DNA.
  - Koncovým značením ^{32}P označených dNTP připojených na konce fragmentů DNA
    - Lze aplikovat jen na vysoce přečištěné sekvence
    - Každý fragment má stejný počet konců, intenzita značky není závislá na délce fragmentu
    - Polohy proužků na gelu se znázorní autoradiograficky
    - Je citlivější než barvicí metody, ovšem dražší
  - Hybridizací se značenou sondou

Fenantridinová barviva – Etidium bromid

- Interkalační barviva vázající se bez sekvenční specifity na nukleové kyseliny s četností 1 molekula na 4–5 bp DNA
- Mutageny a karcinogeny
- EtBr a PI se váže jak na DNA, tak na RNA
- Po vytvoření komplexu EtBr-DNA je pozorována ~20 - 30 vyšší fluorescence
- Citlivost 1-5 ng DNA, 5 ng RNA (254 nm)
- Polyakrylamid zhasí fluorescenci EtBr, není možné detekovat méně jak 10 ng DNA

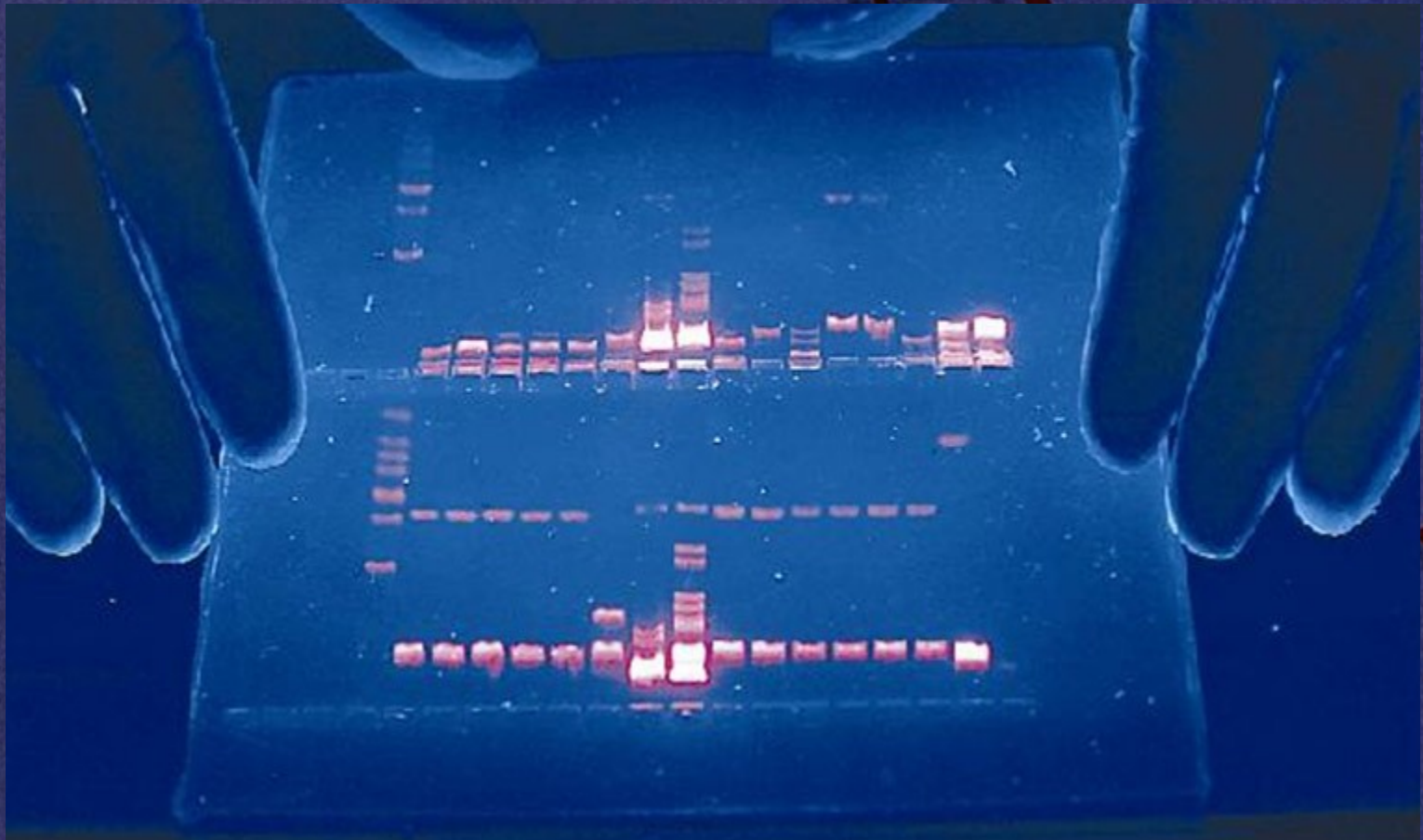

Etidium bromid (fenantridinium, 3,8-diamino-5-etyl-6-fenyl-bromid)

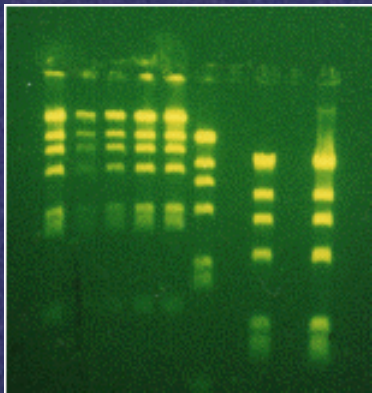
Srovnání výsledků
Amesova testu
u EtBr a SYBR

**Agarózový gel
obarvený etidiumbromidem
pozorovaný pod UV-světlem**

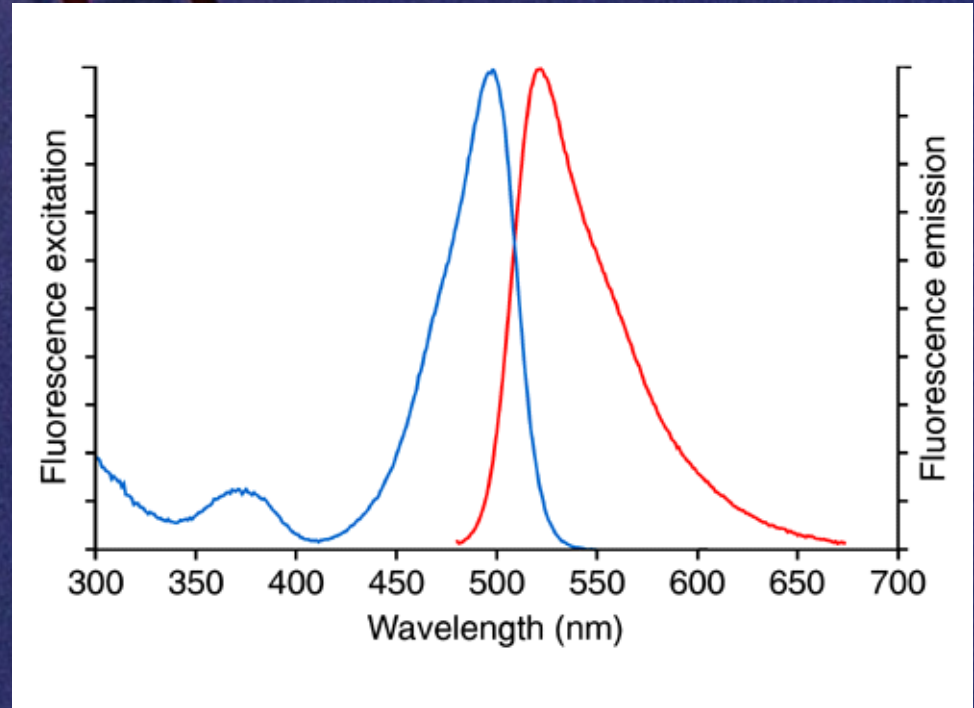
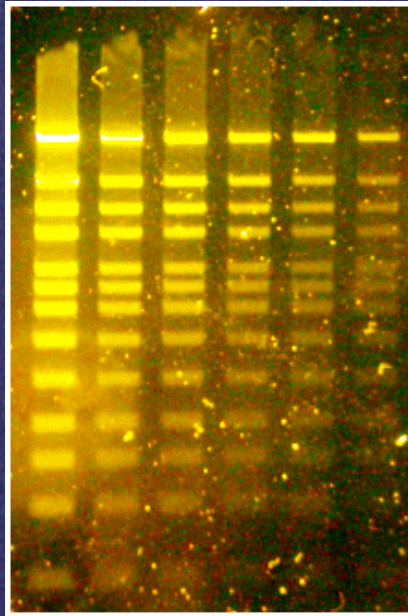

Komerční kyaninová barviva - SYBR® Green a SYBR® Gold

SYBR Green I

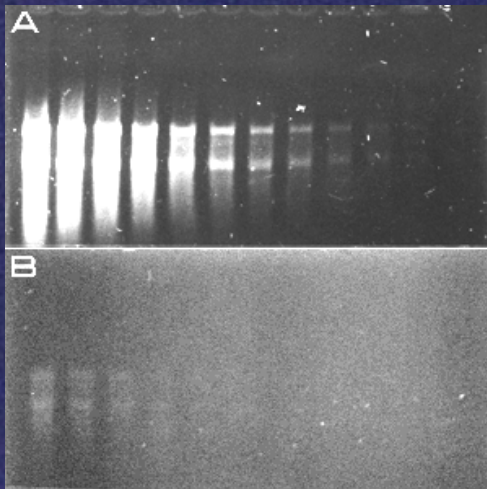

SYBR Gold

- vysoká afinita k NA
- 1000x vyšší fluorescence po vazbě na NA
- 25 – 100x citlivější než EtBr
- Vhodná pro ds DNA, ssDNA a RNA
- 60 pg dsDNA nebo 1 ng RNA (při 300 nm)
- mnohem méně mutagenní než EtBr

SYBR

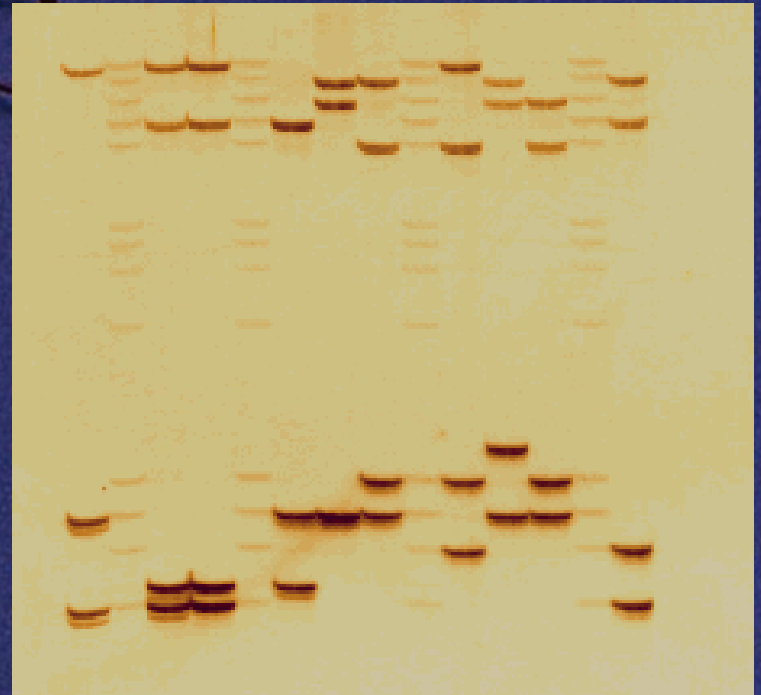

EtBr

Barvení stříbrem

- Barvení NA stříbrem má mírně vyšší citlivost než barvením EtBr
- Citlivost 100 pg DNA v PA
- dsDNA, ssDNA i RNA
- Lepší citlivost vykazuje u **polyakrylamidových gelů** než u agarózových
- Barvení zahrnuje 3 kroky:
  - Fixace (metanol, ledová kyselina octová a glycerol)
  - Barvení (uhličitan sodný, dusičnan amonný, **dusičnan stříbrný** a kyselina wolframovokřemičitá)
  - Zastavení (ledová kyselina octová)

Dokumentace

- Používané vlnové délky UV-světla
  - 254 nm
  - 302 nm
  - 365 nm

